

Anne Hadi Gezi'ye Gel

Gezi'de beklenenin aksine annelerin de çocuklarının yanında protestoya katılması annelerin kocalarından, çocukların da annelerinden bağımsız alanlarının olamayacağı fikrini kırmış oldu.

Etilye sütlüye bulaşmaması için elinden geleni yapan bir anne baba kuşağıyla büyüdük biz. Okuldan eve, evden okula, aman kızım-oğlum. Bu durum artık neredeyse otuzlarımıza gelmemize rağmen hala değişmiş sayılmaz. Şahit olduğu şeyler var annelerimizin, bizim de aynılarını yaşamamızı istemezler. Varsın dünya dönsün o zaman, devran da aynı devran zaten, bizim çocuklarımız dizimizin dibinde olsun, derler.

Ya da, derlerdi mi demeliyiz?

Gezi Parkı direnişinin 17. gününde İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu 'gelin çocuklarınızı alın' çağrısı yapınca, annelerimizden ve o kuşağa ait diğer annelerden beklenen çocuklarını da alıp gitmeleriydi parktan. (Her nedense bu ülkede ya anamızı alıp gitmemiz isteniyor ya da çocuklarımızı. Bir duramıyoruz şöyle istediğimiz gibi).

Beklentinin aksine anneler de parka, alanlara indi, çocuklarının yanında olduklarını haykırdılar. "Anne zincirleri" oluşturdu, tencere tava çaldı, çocuklarının yanlarında durdular. Tam da ihtiyaçları olduğu bu esnada, çocuklarının düşüncelerine önem verdiklerini, onları birer birey olarak kabul ettiklerini gösterdiler. Yani birkaç gün içinde o alışlageldik "anaforda kalma evladım" nasihatları, "büyüklerin yanında küçükler konuşmaz bakayım" ikazları, yerini "çocuklarımdan öğreneceğim bir şeyler varmış meğer"e bıraktı. Çocuklarının siyasallığını anaçlığıyla törpüleyen bir anneden, çocuklarının siyasallığını anaçlığı üzerinden teşvik eden bir anne modeline geçiş yaşadık.

Biz bu yazıda bu dönüşüme odaklanmak istiyoruz. Nasıl anne olunacağı, kaç çocuk doğrulmasının gerektiği, kadının ailedeki ve toplumdaki yerinin bu denli kesin sınırlarla çizilmeye çalışıldığı bir ülkede, annelerin beklentilerin aksine parka çocuklarıyla dayanışmaya inmesinin aslında Türkiyeli kadınlar için ne kadar büyük bir adım olduğunu anlatma çabasıdayız. Bu adım sonucu, annelerin belirtilen iyi ve kötü annelik kalıpları üstlenmek yerine sorguladıklarını ve 'annelik' rolünü, günün getirdiklerine göre kendilerince müzakere ederek, başka bir anneliği mümkün kıldıklarını görüyoruz.

Başbakan Erdoğan'ın her fırsatta kürtajı bir cinayet, sezaryeni de ülkenin nüfusu üzerinde uygulanan bir kısırlaştırma oyunu olarak nitelemesi, 3+ çocuk talepleri, aile içi şiddet, üstü hızlica kapatılan tecavüz vakaları, hükümetin kadınların vatandaşlığını yalnızca annelik ve potansiyel annelik üzerinden tanımladığı izlenimini veriyor. Tabii bu söylem içerisinde anne olmak da başlı başına yeterli değil. İyi anne olmanın sınırları yine hükümetçe belirleniyor. Örneğin 2010 senesinde polis şiddeti yüzünden katıldığı gösteride çocuğunu düşüren bir kadın için, "Madem hamilesin, protestoda ne işin var?" ya da "Madem bu kadar çocuğunu düşünüyorsun, orada ne işin var" gibi polisin şiddetini değil de, bizzat kadını suçlayan bir tutum izlenmişti. Aynı olaya istinaden İçişleri Bakanı Beşir Atalay, olayın 'ekran görüntüsü vermek için kendini atanlar' tarafından gerçekleştirildiğini belirtmişti. Hükümetin tutumunda açıkça görüldüğü üzere annelik, sadece çocuk sahibi olmakla değil, aynı zamanda doğru yerde, doğru zamanda, doğru uğraşlarla iştirak etmekle kazanılan bir merteye. Dolmabahçe'de, rektörlerle yapılan

görüşmeyi protesto etmek için 4 Aralık 2010 tarihinde Beşiktaş'ta yer almak, bir anneden beklenmeyecek bir tavidir. Aynı şekilde 4+4+4 sistemiyle 66 aylık çocuklarını okula kayıt ettirmemek için doktor raporu alan anneler için de "Bu 66 ay meselesinde gidip rapor alanları ben evlatlarına ihanetle vasıflandırıyorum. Niye? 'Benim evladım geri zekalıdır' diyor" diyerek yine iyi anne ve kötü annenin sınırları çizilmişti.

Bunun bir başka örneği de, "kadın" kelimesinin kim ve ne için kullanıldığının altında yatıyor. Bacılar, kardeşler, bayanlar, hanımlar, kızlar, nezaket perdesi altında "kadın" kelimesinin yerini alan ve tasvip edilen kelimeler olarak gündelik kullanıma yerleştikçe, kadına yaklaşımlar da değişime uğruyor. Erdoğan'ın "Kadın mıdır, kız mıdır, bilmem" açıklamaları hala kulağımızda örneğin. Kadının ('hanımın') ve erkeğin bulunup bulunamayacağı mekanlar, tıpkı bir annenin bulunması gereken mekanların listesi gibi, belirli sınırlar üzerinden tanımlanıyor ve bu sınırlama, kimi zaman yaptırımlar yoluyla kimi zaman da hükümetin sosyal yardım politikaları üzerinden gerçekleşiyor. Yani kadını, 'iyi kadına', 'hanıma', 'ablaya', 'bacıya', 'bayana' dönüştüren o süreç, devletin teşvikiyle kendini yeniliyor ve meşruiyet kazanıyor. Örneğin, Başbakan Erdoğan'ın yakın tarihte gerçekleştirdiği bir konuşmayı ele alalım. 'Küresel Kadın Emeği Buluşması' başlıklı konferansta konuşan başbakan, hükümetin 'dul hanımlara yönelik 2 ayda bir 500 lira' desteğe bulunduğu, 'annenin o parayı çocuğuna harcayacağını bildiklerinden, bu desteği çocuğa ya da babaya değil, anneye verdiklerine', 'şiddete maruz kalan hanımlara sevgi evleri açtıklarına' ve böylelikle 'hanım kardeşlerine sahip çıktıklarını anlatmıştı. Başbakanın söyleminde, dul kadınlara yönelik bu sosyal yardım projesi aslında kadınlığın yeniden oluşturulmasını, öncelikle çocuk üzerinden tanımlanmasını ve ardından da 'hanımlaştırılmasını' beraberinde getiriyor. Bu politik anlayış istihdam sağlamak, ya da kadını işgücüne kazandıracak becerilerini geliştirmeye yönelik bir eğitim sunmak yerine, günü kurtarmaya yönelik bir sadaka sosyal politikası izliyor. Kadının özgürlük alanı, hükümetin sahipliğinde yeniden tanımlanıyor, sevgi evlerine yerleştirilen ve çocuklarının bakımıyla görevlendirilen kadınlardan iyi kadınlar, yani çocuklarının sorumluluğu bilincindeki hanımlar yaratılıyor.

Gezi'de beklenenin aksine annelerin de çocuklarının yanında protestoya katılması annelerin kocalarından, çocukların da annelerinden bağımsız alanlarının olamayacağı fikrini kırmış oldu. Bu kırılma, yapısal açıdan bir aykırılığa işaret ediyor; beklentilerin dışında gerçekleşen bu gelişme, bize önce annelik ve kadınlık üzerine Türkiye'de bilhassa son dönemde kemikleşen normları kavrama şansı tanıyor. Anneler, çocuklarına hükümetin belirlediği kavramsal sınırlar içerisinde annelik yapmak zorunda olmayacaklarını, bu sınırların da her şey gibi sorgulanabilir olduğunu Gezi Parkı'nda gösterdiler. Gezi'ye gidemeyen anneler ise bloglarından destek mesajları yayınladılar. Bu dönüşümün önemi kadınlara dair kararların bu denli erkeklerce alındığı bir ülkede, annelerin hükümetin tanımladığı ve anaakım medyanın tasdiklediği annelik kalıplarını kırabilecek olduğunun bir kanıtı olmasıdır. İşte bu yüzden, kendi annelerimize ve tüm annelere sesleniyoruz. Anne hadi Gezi'ye gel. (FÜ-OA/HK)

* Funda Üstek – Oxford University, Sosyoloji ; Oğuz Alyanak – Washington University in St. Louis, Antropoloji

İstanbul - BİA Haber Merkezi

24 Haziran 2013, Pazartesi

Oğuz ALYANAK - Funda ÜSTEK

Yazdır